

ارزیابی و ارزشیابی در آموزش

www.ketab.ir

نادر صالحیان
تابستان ۱۳۹۵

سرشناسه	:	صالحیان، نادر، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	:	ارزیابی و ارزشیابی در آموزش/ نادر صالحیان؛ ویراستار علمی مهدی مهدویزاده. مهدی اسمعیلی
مشخصات نشر	:	تهران: دانشکده علوم و فنون فارابی، ۱۳۹۵.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۷۳۷۶-۴۱-۶
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۶۰ - ۶۴.
موضوع	:	آموزش عالی - ارزشیابی
موضوع	:	Education, Higher -- Evaluation --
موضوع	:	نظام‌های آموزشی - ارزشیابی
شناسه افزوده	:	دانشکده علوم و فنون فارابی
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۵ ۴ الف ۲ ص/ ۶۲/ LB۲۳۲۱
رده بندی دیویی	:	۳۷۸
شماره تاپشناسی	:	۴۲۸۰۴۹۳

انتشارات دانشکده علوم و فنون فارابی

نام کتاب: ارزیابی و ارزشیابی در آموزش

تألیف: نادر صالحیان

ویراستار علمی: مهدی مهدویزاده- مهدی اسمعیلی

مدیر اجرایی: مهدی مهدویزاده

صفحه‌آرا: جواد یعقوبی

طراح جلد: شاپور شهبازی

تاریخ انتشار: تابستان ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول

تمامی حقوق اعم از چاپ، تکثیر و نسخه‌برداری برای ناشر محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است)

تلفن ناشر: ۲۹۹۴۲۶۵۸ صندوق پستی: ۴۵۷۳-۱۹۳۹۵

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۲
فصل اول: کلیات	۱
مقدمه	۱
بیان و تشریح	۲
اهمیت و ضرورت	۳
مفاهیم و اصطلاحات	۴
اصطلاحات مفاهیم پایه در ارزشیابی یک برنامه آموزشی	۵
مراحل عمومی ارزشیابی	۷
انواع طبقه‌بندی‌ها در ارزشیابی آموزشی	۷
مراحل ارزشیابی آموزش	۹
روش‌های ارزیابی دانشگاهی در کشورهای اروپایی	۱۲
روش‌های ارزیابی دانشگاهی در کشورهای آسیایی	۱۳
روش‌های ارزیابی دانشگاهی در سایر کشورها	۱۵
الگوی ارزشیابی سیپ (cipp)	۱۶
مبنای پیدایش الگوی سیپ (Cipp) و تاریخچه آن	۱۸
اهداف الگوی ارزشیابی سیپ (Cipp)	۲۰
انواع ارزشیابی در الگوی سیپ	۲۱
محدودیت‌های الگوی ارزشیابی سیپ (Cipp)	۳۱
انواع ارزشیابی	۳۲
فصل دوم: پیشینه و ادبیات	۳۳
دیدگاه‌های نظری	۳۳
اهداف آموزش	۳۴
انواع آموزش	۳۶
آزمون	۴۱
سنجش	۴۲
ویژگی‌ها یک آزمون مناسب	۴۳
اصول آزمون	۴۴

و/ ارزیابی و ارزشیابی در آموزش

۴۵	عناصر اصلی آزمون
۴۷	اهداف آزمون
۴۷	انواع آزمون (با توجه به چگونگی تهیه آن‌ها)
۴۸	انواع آزمون: (با توجه به ویژگی مورداندازه‌گیری)
۴۸	تعاریف ارزیابی و ارزشیابی
۵۰	ضرورت ارزیابی
۵۱	اهداف ارزشیابی کارکنان
۵۲	فواید ارزیابی
۵۳	معیارهای ارزشیابی
۵۴	معیاری ارزشیابی عملکرد
۵۵	انواع معیارهای ارزشیابی
۵۶	منابع اصلی ارزیابی
۵۸	توصیه‌های کاربردی برای ارزشیابی
۵۹	ضرورت ارزیابی عملکرد
۶۱	اهمیت ارزیابی عملکرد
۶۲	فرآیند ارزیابی عملکرد سازمانی
۶۳	ویژگی نظام ارزیابی اثربخش
۶۴	عناصر نظام ارزیابی عملکرد
۶۶	ارزیابی در آموزش عالی:
۶۷	ضرورت ارزیابی در آموزش عالی
۶۸	کارایی و اثربخشی
۷۰	مفهوم و شاخص‌های اثربخشی و کارایی
۷۵	شاخص‌های کنترلی در ارزیابی کارایی کارکنان
۷۷	عوامل مؤثر بر کارایی
۷۸	رابطه اثربخشی با کارایی و بهره‌وری
۷۹	رابطه اثربخشی برنامه‌های آموزشی و رشد اقتصادی
۸۰	نقش توسعه منابع انسانی در کارایی و اثربخشی فرایندها
۸۵	نقش آموزش در ارتقای کارایی و اثربخشی سازمانی
۸۸	اهداف عمومی بهسازی کارکنان

۹۲	ارزشیابی علمی یا ارزشیابی دانش تخصصی کارکنان
۹۳	مرور کوتاه بر تاریخچه ارزشیابی
۹۶	تفاوت ارزشیابی با اندازه‌گیری، پژوهش و پاسخگویی
۹۶	ارزشیابی و پژوهش:
۹۷	ارزشیابی و پاسخگویی
۹۸	نقش‌های ارزشیابی
۹۹	ارزشیابی از دیدگاه اسلام
۱۰۰	ارزشیابی از دیدگاه قرآن و احادیث
۱۰۱	ارزشیابی در جهان
۱۰۳	ارزشیابی رایج
۱۰۴	فصل سوم: نتیجه‌گیری
۱۰۴	نقاط قوت ارزشیابی در آموزش
۱۱۰	منابع و مآخذ
۱۱۰	منابع فارسی
۱۱۵	منابع لاتین

ارزشیابی به یک فرآیند نظام‌دار برای جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات گفته می‌شود و به این منظور که تعیین شود آیا هدف‌های موردنظر، تحقق یافته‌اند یا در حال تحقق یافتن هستند و به چه میزانی؟

در آموزش و پرورش ارزشیابی به یک فعالیت رسمی گفته می‌شود که برای تعیین کیفیت، اثربخشی، یا ارزش یک برنامه، فرآورده، پروژه، فرآیند، هدف یا برنامه درسی به اجرا درمی‌آید.

عمده‌ترین ملاک قضاوت در ارزشیابی آموزشی، هدف‌های آموزشی از پیش تعیین شده هستند. معیار از آغاز هر درس، هدف‌هایی را در اختیار یادگیرندگان قرار می‌دهند و از آنان می‌خواهند تا در کوشش‌های یادگیری خود به آن‌ها برسند. بنابراین ارزشیابی پیشرفت، تصدیق می‌کند که مهم‌ترین نوع ارزشیابی آموزشی است تعیین می‌نماید که دانش آموزان تا چه اندازه هدف‌های آموزشی از پیش تعیین شده رسیده‌اند.

کیفیت آموزشی و پژوهشی ازجمله دغدغه‌هایی است که همیشه نظام‌های دانشگاهی برای دستیابی به آن تلاش می‌کنند. البته مستمر کیفیت آموزش عالی مستلزم استفاده از ارزیابی آموزشی است. کوشش‌های قابل‌توجهی در دو دهه اخیر جهت ارتقای کیفیت آموزش عالی و دستیابی به هدف‌های نظام‌های دانشگاهی در بسیاری از کشورها به عمل آمده است.

هدف‌های اصلی هر نظام دانشگاهی را می‌توان بر چهار محور برسیم کرد. این هدف‌ها که در سه زمینه آموزش، پژوهش و عرضه خدمات است، در صورتی به‌طور مطلوب تحقق می‌یابند که از اولین گام (طراحی) تا گام نهایی (عرضه برونداد) به ارزیابی اقدامات و نتایج حاصل از کوشش‌ها پرداخته شود (بازرگان، ۱۳۷۴).

استفاده از ارزیابی برای قضاوت درباره نظام‌های آموزش عالی، به‌جز در یک کشور (ایالات متحده آمریکا) سابقه‌ای طولانی ندارد. انجام این امر در اغلب کشورها به دو دهه گذشته برمی‌گردد. کشورهای اروپایی در سال‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ برای ایجاد تحول در نظام‌های دانشگاهی به‌طور گسترده به انجام ارزیابی در واحدهای آموزش عالی پرداخته‌اند. همچنین برخی کشورهای آسیایی نیز در سال‌های اخیر کوشش‌های سازمان‌یافته‌ای به‌عمل آورده‌اند.

چنانچه دیدگاه سیستمی درباره آموزش عالی موردنظر قرار گیرد، ارزیابی آموزش عالی می‌تواند درباره درونداد، فرآیند، برون‌داد و پیامد نظام دانشگاهی به‌کاربرده شود. نوعی از ارزیابی را که در آن مجموع‌های از عوامل یادشده مورد قضاوت قرار گیرد، می‌توان ارزیابی دانشگاهی نام نهاد.